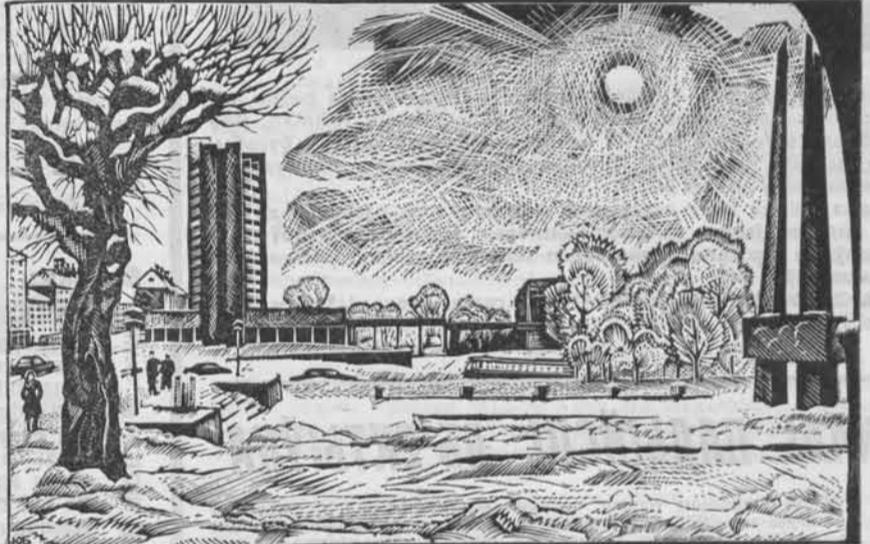

Голас Радзімы

№ 5 (1471)
3 лютага 1977 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Цана 2 кап.
Год выдання 22-1

Малады віцебскі мастак Юрый БАРАНАЎ найбольш вядомы як аўтар экслібрысаў. Яго кніжныя знакі экспанаваліся амаль на ўсіх беларускіх выстаўках, на некаторых саюзных, летась пабывалі ў Польшчы. Нядаўна Юрый Баранаў закончыў серыю гравюр пра свой родны Віцебск. Архітэктурныя помнікі і новабудовы, плошчы і набярэжныя мастак адлюстравалі з любоўю, выразна падкрэсліўшы адметнасці вялікага беларускага горада з слаўнай гісторыяй. Змяшчаем некаторыя работы з гэтай серыі.

СУБОТНІ ВЕЧАР У ПРАВІНЦЫЯЛЬНЫМ ГОРАДЗЕ

Упершыню французскае слова «правінцыя» загучала ў Расіі ў канцы XVII — пачатку XVIII стагоддзяў, у гады праўлення Пятра I. Як і ў Францыі, яно азначала тэрытарыяльна-адміністрацыйную адзінку. Вядома, што правінцыя ў сваім культурным развіцці вельмі адставала ад сталіцы, таму неўзабаве гэта слова набыло яшчэ адзін сэнс — стала ледзь не сінонімам слоў «глухамань» і «бескультур'е».

У наш час разрыў паміж культурным узроўнем раённых, абласных гарадоў і сталіцы ўвесь час памяншаецца. Аб гэтым сведчыць і няспынный рост духоўных запатрабаванняў жыхароў правінцыі, і магчымасці іх задавальнення.

Меркай, маштабам глыбіні і змястоўнасці духоўнага жыцця і сталіцы, і раённага цэнтара з'яўляецца ў нашым паняцці тое, дзе і як мы праводзім вольны час. Змястоўна і пачалавечаму прыгожа, з карысцю для сябе і для людзей? Ці так, абы дзень да вечара? Каб мець нейкае ўяўленне аб гэтым, давайце пабываем суботнім вечарам у звычайным раённым цэнтры Брэсцкай вобласці — Баранавічах.

...З наступленнем вечара вуліцы Баранавіч становяцца яшчэ больш ажыўленымі. Тысячы гараджан адрываюцца ад тэлевізара і пакідаюць свае кватэры. Куды спяшаюцца яны выхадным вечарам? — На заняткі ў народны

універсітэт культуры, — адкажуць вам на пытанне многія рабочыя завода аўтамабільных аграгатаў.

Народныя ўніверсітэты, гэтак жа як і клубы па інтарэсах, гутркі і студыі самадзейнасці, спрыяюць развіццю і больш поўнаму задавальненню пазнавальных, ідэяна-эстэтычных патрэбнасцей людзей. Такія ўніверсітэты існуюць амаль ва ўсіх нашых правінцыяльных гарадах. І гэта само ўжо сведчыць аб іх папулярнасці.

У Баранавічах два такія ўніверсітэты. Яны адкрыты пры дамах культуры — гарадскім і баваўнянага камбіната. У кожным на трох факультэтах: музычным, кінамастацтва і тэатральным — займаюцца рабо-

чыя, інжынеры, настаўнікі, навучэнцы тэхнікумаў. Усяго — паўтары тысячы слухачоў. Тут яны вучацца глыбока разумець музычныя, драматычныя і кінатворы, пранікаць у іх сутнасць. Заняткі праводзяць мастацтвазнаўцы, крытыкі, рэжысёры і артысты. Яны прыязджаюць з Мінска, Масквы, Ленінграда, Вільнюса, Рыгі. Для абмеркавання бяруцца часцей за ўсё творы, з якімі слухачы ўніверсітэта пазнаёміліся тут жа, у Баранавічах.

Гэта значыць, што са слухачамі ўніверсітэтаў культуры можна свабодна гаварыць і аб класіцы, і аб навінках, — што ідзе ў буйных культурных цэнтрах, тое даходзіць і сюды, у гэты некалі глухі палескі га-

радок. У ім штотыдзень выступаюць два-тры творчыя калектывы ці асобныя выканаўцы. У 1976 годзе ў Баранавічы толькі з Мінска прыязджалі беларускі і рускі драматычныя тэатры, тэатр оперы і балета. Месяц правёў тут на гастроліх Дзяржаўны музычны тэатр Марыйскай АССР. А ў дні леташняй «Беларускай музычнай восені» ў горадзе адбылося 13 канцэртаў. На іх прысутнічала 10 тысяч гледачоў. Прычым у Баранавічах амаль цалкам прайшла тая ж праграма, што і ў Мінску.

У якасці адступлення трэба нагадаць пра тое, што сталічныя тэатры, канцэртныя групы выязджаюць на выступленні ў [Заканчэнне на 4—5-й стар.]

скае харчаванне» з'яўляецца новае адценне, якое паляпшае апетыт. Гэта вынік паспяхова вырашаемых праблем, галоўных з якіх — паляпшэнне якасці ежы і скарачэнне часу на абслугоўванне наведвальнікаў у сталовых.

Сёння паслугамі грамадскага харчавання ў Мінску карыстаецца, у той ці іншай форме, кожны другі жыхар, гэта значыць, прыкладна 600 тысяч чалавек, а аб'ём гэтых паслуг у грашовым выражэнні даўно перавысіў сто мільёнаў рублёў у год.

Колькасць людзей, якія аддаюць перавагу грамадскаму харчаванню, няспынна расце. Павалічваецца, натуральна, і сам «стол», за якім рассаджваюцца мінчане. Толькі ў мінулым годзе будаўнікі дадалі да яго 6 700 новых месцаў. Да 1980 года колькасць месцаў на прадпрыемствах грамадскага харчавання ўзрастае яшчэ на 30 тысяч. Пры гэтым прыблізна чатыры пятае агульнай колькасці новых месцаў прыпадае сёння на сталовыя прамысловых прад-

прыемстваў і ўстаноў. Менавіта тут ёсць магчымасць выкарыстаць самую прарэсіўную форму абслугоўвання — з папярэдняй сервіроўкай стала, з прымяненнем паточных ліній тыпу «Эфект», «Паток», «Карусель» для комплекснай і хуткай раздачы ежы.

Але ці ў стане грамадскае харчаванне, пастаўленае «на паток», улічыць індывідуальныя запатрабаванні сваіх кліентаў?

Работнікі сталовай завода халадзільнікаў расказалі, што іх прафесійныя клопаты пачаліся задоўга да таго, як былі ўключаны электрапечы новай кухні. На заводзе была праведзена свайго роду «канферэнцыя едакоў». З улікам густаў рабочых былі складзены варыянты комплексных меню. Потым, таксама па жаданню рабочых завода, быў арганізаваны папярэдні продаж талонаў на абеды. Дарэчы, кошт аднаго абедна зусім танна — 50—60 капеек. Сякія-такія змены ўносіліся ў сістэму і пасля таго, як яна ўжо працавала. Так, на-

прыклад, у абеденнай зале паставілі цялежкі з халоднымі закускамі, кандытарскімі вырабамі, сакамі, не ўключанымі ў меню. Бяры ўсё, што хочаш, а неабходную дадатковую суму можаш пакласці на спецыяльную галерачку. Наведвальнікам прапанавалі, акрамя звычайных комплексных абедоў, два дыетычныя меню, складзеныя заводскімі ўрачамі.

Зала заводскай сталовай аказалася ідэальным месцам для інтэр'юіравання. Я сустрэўся тут з рабочым-слесарам і намеснікам дырэктара, з кантралярам АТК і галоўным інжынерам, з цэхавым механікам і галоўным бухгалтарам завода.

«Выгадна», «зручна», «смачна» — такая была агульная думка.

Заставалася паспрабаваць абед самому. Я сеў за столік, а ўстаўшы з-за яго, ужо па інерцыі зірнуў на цыферблат. Прайшло роўна чатырнаццаць мінут! Абедзены канвеер, як і цэхавы, працаваў, як гадзіннік...

Павел БАРЫСАУ.

ЧТО СТРОИТ СОВЕТСКИЙ СОЮЗ В ДЕСЯТОЙ ПЯТИЛЕТКЕ

— По масштабам капитального строительства Советский Союз сейчас превосходит любое государство мира, — сказал Игнатий НОВИКОВ, заместитель Председателя Совета Министров СССР, председатель Госстроя СССР в беседе с экономическим обозревателем АПН Юрием ФЕДОРОВЫМ.

Беседа состоялась в первые дни нового, 1977 года, когда уже были известны основные показатели экономического развития страны за минувший первый год десятой советской пятилетки. Общий объем годовых капитальных вложений в народное хозяйство составил около 117 миллиардов рублей. Таких инвестиций экономика страны еще не знала никогда. Созданы сотни новых крупных промышленных предприятий и цехов. Многие заводы и фабрики реконструированы. Советские люди получили новые дома общей площадью 109 миллионов квадратных метров.

— Какие отрасли промышленности получили наибольшее развитие в минувшем году и получат дальнейшее преимущественное развитие в последующих годах пятилетки?

— Прежде всего, отрасли, определяющие научно-технический прогресс: энергетика, химическая и нефтехимическая промышленность, машиностроение, металлургия, а также предприятия, выпускающие товары народного потребления.

— Какие важнейшие объекты электроэнергетики вводятся в строй, и каковы особенности энергетической политики СССР в предстоящий период?

— Звездой первой величины можно назвать Саяно-Шушенскую ГЭС (Сибирь). Ее проектная мощность 6,4 млн. квт. До конца пятилетки на этой станции войдут в строй 5 агрегатов общей мощностью 3,2 млн. квт. Дадут ток Нурекская (Средняя Азия), Усть-Илимская (Сибирь), Зейская (Дальний Восток) и Ингурская (Завкавказье) гидроэлектростанции. Широко развернется также строительство ряда ГЭС в Средней Азии, Казахстане и других районах страны. В общем производстве электроэнергии существенно возрастет доля атомных электростанций.

На тепловых электростанциях устанавливаются преимущественно агрегаты мощностью 500 и 800 мегаватт.

Продолжится освоение нефтяных богатств Западной Сибири и ряда других месторождений этого ценнейшего сырья. Важное место в топливно-энергетическом балансе страны отводится газовой промышленности. Наши планы на пятилетку учитывают возрастающую роль транспортно-энергетических ресурсов. Как известно, основные месторождения топлива в СССР находятся в восточных районах, а главные районы потребления — в европейской части страны. К 1980 году намечено построить 36,5 тысячи километров только газопроводов большого диаметра.

— Среди отраслей народного хозяйства, которые получат наибольшее развитие в пятилетке, вы назвали химию и нефтехимию. Какие крупные объекты этих отраслей будут строиться в предстоящие годы?

— Химия и нефтехимия, как известно, ключ к повышению эффективности всех отраслей народного хозяйства.

Для того, чтобы в 1980 году производство минеральных удобрений в стране достигло намеченного рубежа — 143 млн. тонн, необходимо построить за пятилетие предприятия и комплексы «индустрии плодородия» общей мощностью 54 млн. тонн удобрений в год. Предприятия эти успешно строятся практически по всей территории нашей страны.

Широким фронтом ведется строительство предприятий по производству пластических масс и синтетических смол. Химические волокна и нити — ценное сырье для легкой промышленности — начнут выпускать в новых цехах на Гродненском заводе синтетического волокна, Могилевском (Белоруссия) и Барнаульском (Сибирь) объединениях «Химволокна». Среди пусковых строений — заводы по производству шин в Нижнекамске (Поволжье), в Чимкенте (Средняя Азия) и на Белорусском комбинате. Запланирован пуск в десятую пятилетку ряда крупнейших предприятий по первичной переработке нефти и каталитическому реформированию сырья. Прежде всего, хочется выделить крупнейшие нефтехимические комплексы в Западной Сибири.

— Какое развитие получит в пятилетке металлургия?

Продолжится освоение нефтяных богатств Западной Сибири и ряда других месторождений этого ценнейшего сырья. Важное место в топливно-энергетическом балансе страны отводится газовой промышленности. Наши планы на пятилетку учитывают возрастающую роль транспортно-энергетических ресурсов. Как известно, основные месторождения топлива в СССР находятся в восточных районах, а главные районы потребления — в европейской части страны. К 1980 году намечено построить 36,5 тысячи километров только газопроводов большого диаметра.

— Среди отраслей народного хозяйства, которые получат наибольшее развитие в пятилетке, вы назвали химию и нефтехимию. Какие крупные объекты этих отраслей будут строиться в предстоящие годы?

— Химия и нефтехимия, как известно, ключ к повышению эффективности всех отраслей народного хозяйства.

Для того, чтобы в 1980 году производство минеральных удобрений в стране достигло намеченного рубежа — 143 млн. тонн, необходимо построить за пятилетие предприятия и комплексы «индустрии плодородия» общей мощностью 54 млн. тонн удобрений в год. Предприятия эти успешно строятся практически по всей территории нашей страны.

Широким фронтом ведется строительство предприятий по производству пластических масс и синтетических смол. Химические волокна и нити — ценное сырье для легкой промышленности — начнут выпускать в новых цехах на Гродненском заводе синтетического волокна, Могилевском (Белоруссия) и Барнаульском (Сибирь) объединениях «Химволокна». Среди пусковых строений — заводы по производству шин в Нижнекамске (Поволжье), в Чимкенте (Средняя Азия) и на Белорусском комбинате. Запланирован пуск в десятую пятилетку ряда крупнейших предприятий по первичной переработке нефти и каталитическому реформированию сырья. Прежде всего, хочется выделить крупнейшие нефтехимические комплексы в Западной Сибири.

— Какое развитие получит в пятилетке металлургия?

— Какое развитие получит в пятилетке металлургия?

— Какое развитие получит в пятилетке металлургия?

ГАСПАДАР ПЯЦІ КАНТЫНЕНТАЎ

Гэтыя дзве падзеі адбыліся амаль адначасова. Напярэдадні 59-й гадавіны Вялікага Кастрычніка Дзяржаўная камісія атэставала на вышэйшую катэгорыю якасці трактар «Беларусь» МТЗ-80 — новую мадэль, якую мінскія трактарабудаўнікі пачалі выпускаць зусім нядаўна. А праз два дні на трактарны завод прыйшла вестка аб тым, што Цэнтральны Камітэт КПСС і Савет Міністраў СССР прысудзілі Дзяржаўную прэмію СССР 1976 года ў галіне тэхнікі генеральнаму канструктару МТЗ Івану Ксяневічу.

Калі ў калектыве віншавалі Івана Паўлавіча з узнагародай, ён заўважыў: «Гэта не толькі мая перамога, гэта поспех усяго калектыву завода».

Сёння прадукцыя Мінскага трактарнага вядома ва ўсім свеце. Яркаячырвоныя машыны працуюць на палях сямідзесяці краін свету. Яны атрымліваюць добрыя водгукі замежных спецыялістаў. «Трактары «Беларусь», — піша на завод гандлёвы прадстаўнік французскай фірмы «Акціф-Аўто» Ралан Перыне, — дастаткова простыя ў абыходжанні, вельмі трывалыя, лёгка абслугоўваюцца, карацей кажучы, яны якраз тое, што патрэбна земляробу, — безадмоўны трактар». А вось думка мэра канадскага горада Рэджайна Х. Бейкера: «Савецкі Саюз паспяхова прадае нашым фермерам выдатныя трактары «Беларусь», і мы рады таму, што ў Рэджайне адкрылася аддзяленне кампаніі «Беларусь эквіпмент оф Канада». Нашы фермеры ахвотна купляюць савецкія машыны, зразумела, перш за ўсё таму, што гэта выгадна і яны задавальняюць тэхнічныя патрабаванні».

У 1976 годзе Мінскі трактарны завод адзначыў сваё трыццацігоддзе. Напярэдадні юбілею завода, у маі з галоўнага канвеера сышоў 300-тысячны трактар ужо другога мільёна. Цікавая дэталі: калі для выпуску першых 300 тысяч прадпрыемствам спатрэбілася дзесяць гадоў, то 300 тысяч машын у лік другога мільёна выраблены за тры гады і сем месяцаў.

Машыны «Беларусь» атрымалі прызнанне ў механізатараў нашай краіны. Трактар МТЗ-50 і ўсе яго мадыфікацыі першымі сярод айчынных трактараў удастоены дзяржаўнага Знака якасці. МТЗ-80 быў названы лепшым трактарам краіны ў 1975 годзе.

Сёння Мінскі трактарны завод — прадпрыемства з высокім тэхнічным узроўнем вытворчасці. Комплексна механізаваны ўсе цэхі і ўчасткі, дзейнічаюць сотні паточных і паточна-механізаваных ліній. Дзве трэці станочнага парку складаюць аўтаматы, паўаўтаматы і спецыяльныя станкі.

Завод мае выдатны Палац культуры, стадыён, плавальны басейн, дом спорту, піянерскі лагер, прафілакторый, 22 дзіцячыя дашкольныя ўстановы, школу рабочай моладзі. З году ў год паляпшаюцца жыллёвыя ўмовы працоўных. Толькі за дзевятыя пяцігодку справілі наваселле 2 500 сем'яў трактарабудаўнікоў, 2 200 маладых работнікаў атрымалі месцы ў двух новых інтэрнатах. А па плану сацыяльнага развіцця калектыву за гады дзесятай пяцігодкі будзе пабудавана больш як сто тысяч квадратных метраў жылля.

Навагодняе свята мінскія трактарабудаўнікі сустракалі ў добрым настроі: у 1976 годзе яны сабралі 86 000 трактараў. З кожным наступным годам гэта лічба будзе павялічвацца. Калектыву плануе дзевяці выпуск трактараў у 1980 годзе да 87—88 тысяч штук.

М. ДЫМ.

Першую прадукцыю Мінскі фарфарава завод выпускаў каля дваццаці гадоў назад. За гэты час мінскія майстры паспелі знайсці свой арыгінальны почырк, адкрыць новыя магчымасці фарфору. Вырабы завода часта можна бачыць на выстаўках і кірмашах. Зацікавіліся імі і спецыялісты Балгарыі, Чэхаславакіі, ГДР, Канады, Італіі. У сваіх работах беларускія керамісты ўвасабляюць лепшыя рысы народнай творчасці, узняўшы бытавыя рэчы да ўзроўню твораў мастацтва.

НА ЗДЫМКАХ: у цэху прадпрыемства; прадукцыя завода.

Фота У. КІТАСА.

ГОД 1921-ы

16 СТУДЗЕНЯ ў Маскве заключаны дагавор аб ваенным і гаспадарчым саюзе паміж РСФСР і БССР. Дагавор меў вялікае значэнне для ўмацавання братняй дружбы паміж беларускім народам і народамі Савецкай Расіі, служыў справа далейшага аднаўлення народнай гаспадаркі.

20 СТУДЗЕНЯ ў Мінску ўступіў у строй дзеючы чыгуначны завод «Энергія» (цяпер станкабудаўнічы завод імя Кастрычніцкай рэвалюцыі).

25 ЛЮТАГА—2 САКАВІКА ў Мінску праходзіў IV з'езд Камуністычнай партыі (бальшавікоў) Беларусі. 110 дэлегатаў з рашаючым голасам прадстаўлялі 3 000 членаў партыі. У пытанні аб прафсаюзах з'езд рашуча адхіліў платформу трацкістаў і прыняў платформу У. І. Леніна. Рашэнні з'езда былі накіраваны на ўмацаванне радыё партыі, хутчэйшае аднаўленне народнай гаспадаркі, разбуранай у гады імперыялістычнай і грамадзянскай войнаў, умацаванне Саветаў і абараназдольнасці краіны.

18 САКАВІКА ў Рызе заключаны мірны дагавор паміж Савецкай Расіяй і Украінай з аднаго боку, і Польшчай — з другога. Згодна з гэтым дагаворам, у саставе Польшчы засталіся заходнія беларускія і ўкраінскія землі.

18 САКАВІКА быў ліквідаваны Кранштацкі мяцеж. Прыклад храбрасці і гераізму пры штурме крэпасці паказалі дэлегаты X з'езда РКП(б). З Мінска для разгрому мяцяжу быў пасланы атрад чырвонаармейцаў, які адным з першых уварваўся ў крэпасць і сваім гераізмам садзейнічаў ліквідацыі мяцяжу.

20—24 КРАСАВІКА праходзіў II з'езд Камуністычнага Саюза Моладзі Беларусі. Присутнічала 139 дэлегатаў, якія прадстаўлялі 2 320 камсамольцаў. Уся работа з'езда прайшла пад знакам мабілізацыі моладзі на выкананне рашэнняў X з'езда РКП(б). У дні работы з'езда выйшаў першы нумар маладзёжнай газеты «Красная смена» — органа ЦК КСМ Беларусі.

V з'езд КП(б)Б, які адбыўся 15—20 лістапада, падвёў вынікі дзейнасці Камуністычнай партыі Беларусі па прапагандзе рашэнняў X з'езда партыі і X Усерасійскай канферэнцыі. На з'ездзе прысутнічалі 133 дэлегаты з рашаючым голасам,

якія прадстаўлялі 3 325 членаў партыі. Былі абмеркаваны справаздачы ЦК КП(б)Б, даклады з месца, пытанні аб эканамічным становішчы Беларусі і новай эканамічнай палітыцы, зямельнае пытанне, аб агітацыі і прапагандзе, аб рабоце прафсаюзаў і інш.

30 КАСТРЫЧНІКА ўрачыста адкрыты Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. На першы курс факультэтаў грамадскіх навук, медыцынскага і рабочага было залічана 1 390 чалавек.

10—16 СНЕЖНЯ праходзіў III з'езд Саветаў БССР, які абмеркаваў работу ЦВК і Саўнаркома, справаздачы Наркамзема і Саўнаргаса, пытанне аб прадуктовым падатку, кааперацыі і інш. З'езд прыняў зварот да ўсіх працоўных рэспублікі аб умацаванні Чырвонай Арміі.

26—28 СНЕЖНЯ праходзіла 1-я Усебеларуская канферэнцыя бібліятэчных работнікаў. Яна падвела вынікі работы па стварэнню масавых бібліятэк у рэспубліцы і наметы шляхі паляпшэння іх дзейнасці.

У 1921 годзе ўступілі ў строй дзеючы завод «Метал» (цяпер імя Кірава) у Мінску і шклозавод «Барысаў».

Калі б гэта мы чулі ад людзей непісьменных і цёмных, то і пытанні ніякіх не было б — ну што з іх, небаракаў, возьмеш. Аднак з эгаістычнымі, пагардлівымі выказваннямі ў адрас народаў нашай краіны, асабліва рускага, часта выступаюць высокаадукаваныя заходнія прафесары. Яны прыніжаюць савецкую культуру, паклёпнічаюць на нашу гісторыю, змяншаюць сусветнае значэнне нашай літаратуры і мастацтва — наогул, даюць зразумець, нібыта цывілізацыя і культура дасягнулі вяршынь толькі ў капіталістычнай Заходняй Еўропе, а за межамі яе, у нейкай там Азіі — сур'езнае невуцтва і цемра.

Такая пагарда мае розныя прычыны: нацыянальны шавінізм, талмудычнае чалавеканевясцітва, а часцей за ўсё яна тлумачыцца класовай нянавісцю буржуазіі да сацыялізму. Менавіта гэта апошняя прычына і прымусіла швейцарскага філосафа-неатаміста Юзефа Бахенскага і аўстрыйскага езуіта Густава Ветэра выступіць са сцвярдзеннямі аб нейкай слабасці філасофскай навукі ў Расіі, прадставіць яе як нешта дагматычнае, застылае, пазбаўленае творчага духу. Яшчэ далей пайшоў складальнік «Філасофскага слоўніка» Генрых Шміт (ФРГ). Ён з агаворкамі прызнае існаванне рускай філасофіі толькі з пачатку XIX стагоддзя, перакручвае і прыніжае яе змест і значэнне, а пра дасягненні філасофскай думкі ўкраінскага, беларускага і іншых народаў СССР не гаворыць ні слова. Тое самае можна назіраць і ў англа-амерыканскай «Філасофскай энцыклапедыі», выдадзенай у 1967 годзе.

У брашуры «Філасофская думка ў Беларусі», што выйшла нядаўна ў бібліятэчцы «Голасу Радзімы», беларускі філосаф Вячаслаў Шалькевіч абвясціў выдумкі буржуазных фальсіфікатараў. Аўтар пераконвае чытача: беларускі народ вылучыў са свайго асяроддзя сапраўдных тытанаў думкі, вялікіх асветнікаў, філосафаў-гуманістаў, якія зрабілі важкі ўклад у скарбонку славянскай і сусветнай культуры.

Такім тытанам быў Францыск Скарына са «слаўнага горада Полацка» — першадрукар і літаратар, перакладчык Бібліі і мастак, правазнаўца і гісторык, урач, батанік і, разам з тым, фі-

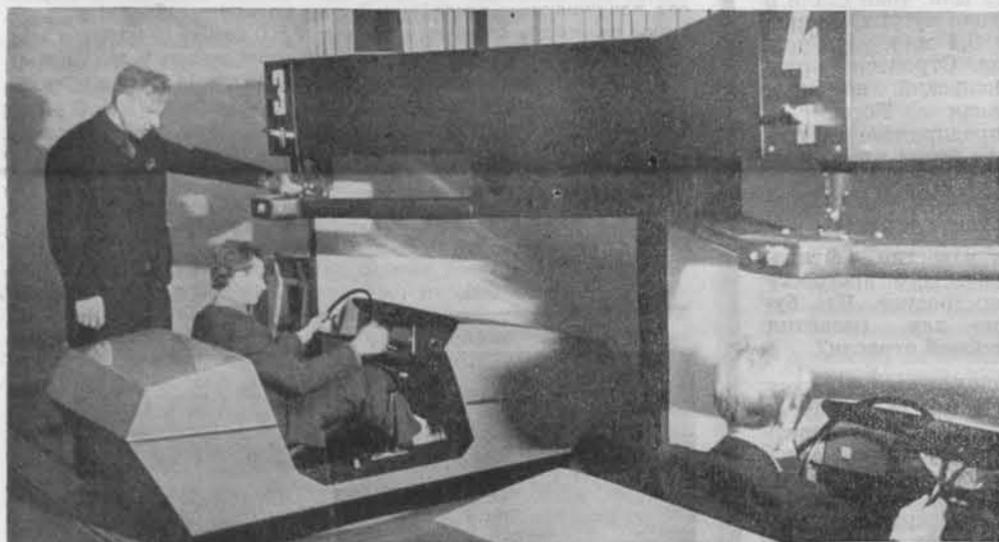
лосаф. Аб ім В. Шалькевіч піша: «Менавіта арыентацыя на Чалавека, на яго актыўнае рэальнае зямное жыццё і складае самы моцны бок светапогляду Скарыны — філосафа і гуманіста. Аб'явіўшы зямное, а не замагільнае жыццё галоўным момантам быцця, а галоўнай каштоўнасцю — маральныя і інтэлектуальныя здольнасці чалавека, Скарына выступіў як перадавы мысліцель эпохі Адраджэння, выстаўшы на пераэдні план актыўную чалавечую асобу, абавязаную сваім становішчам у грамадстве не знатнасці продкаў, а ўласным намаганням, прадпрыемлівасцю, розуму, ведам». Ён, вялікі чалавекалюбец, уздымаў патрыятызм на ўзровень вышэйшай чалавечай дабрачыннасці.

Пра Скарыну ведаюць многія. Менш вядомыя такія мысліцелі, як К. Бекеш, С. Лован, К. Лышчынскі. Гісторыя мала захавала звестак пра іх, бо ў эпоху сярэднявечнага царква не толькі старалася задуміць свабодную думку, але і знішчала саміх вальнадумцаў — Лышчынскаму, напрыклад, адсеклі галаву, цела спалілі, а попел рассялі ў паветры выстралам з гарматы. Яго філасофскі трактат езуіты выкралі і знішчылі таксама. Вось чаму аб спадчыне гэтага філосафа-атэіста мы можам меркаваць толькі па адрывачках звестках, аднак і іх дастаткова, каб паставіць Лышчынскага, як адначасе аўтар, «побач з такімі славытымі прадстаўнікамі заходне-еўрапейскай думкі XVI—XVII стагоддзяў, як Джардана Бруна, Лючыліо Ваніні, Бенядыкт Спіноза, П'ер Бейль».

Выдатным прадстаўніком філасофскай думкі быў А. Доўгірд — ураджэнец Мсціслаўскага павета, выкладчык логікі і псіхалогіі ў Віленскім універсітэце, аўтар трохтомнага твора «Трактат аб уласцівых мысленню правлах, або Логіка тэарэтычная і практычная» — адной з самых грунтоўных і сістэматычных прац эпохі Асветы ў Беларусі і беларускай дамарксісцкай філасофіі наогул. Асноўная заслуга філасофскай творчасці Доўгірда — крытыка ідэалізму і скептыцызму, а таксама трансцэндэнтальнага ідэалізму і агнастыцызму Канта.

Небывалы росквіт філасофіі ў Беларусі пачаўся пасля Вялікага Кастрычніка, калі былі створаны філасофскія ўстановы, з'явіліся шматлікія кадры вучоных. В. Шалькевіч падрабязна расказвае аб развіцці марксісцкай філасофіі ў рэспубліцы, аб напрамках і выніках даследчыцкай работы ў галіне дзялячэтычнага і гістарычнага матэрыялізму, у гісторыка-філасофскіх даследаваннях, крытыцы буржуазнай ідэалогіі. Таму брашура «Філасофская думка ў Беларусі» будзе з цікавасцю прачытана ўсім, хто, гаворачы словамі вялікага Скарыны, да роднай беларускай зямлі «вялікую ласку мае».

У. БЯГУН.

Каля 2 000 чалавек штогод праходзяць навучанне ў класах і лабараторыях Мінскай тэхнічнай школы Добраахвотнага таварыства садзейнічання арміі, авіяцыі і флоту. Тут набываюць веды ўладальнікі асабістых аўтамавінаў, будучыя шафёры і аўтакранушычыкі.

НА ЗДЫМКАХ: перад практычным ваджэннем навучэнцы практыкуюцца на аўтаатэнажоры; заняткі ў класе па канструкцыі аўтамабіля.

Фота Р. КРАКАВА.

СУБОТНІ ВЕЧАР У ПРАВІНЦЫЯЛЬНЫМ ГОРАДЗЕ

[Заканчэнне.

Пачатак на 1-й стар.]

абласныя і раённыя гарады не ад выпадку да выпадку, а пастаянна. Такія выступленні абавязковыя. Міністэрства культуры БССР сочыцца за тым, каб пашырыць такія паездкі, каб жыхары нават самых далёкіх ад Мінска гарадоў маглі глядзець лепшыя спектаклі з рэпертуару тэатраў. Некалькі гадоў назад, напрыклад, было прынята рашэнне аб больш шырокім знаёмстве жыхароў

рэспублікі з оперным і балетным мастацтвам. Пасля таго Вялікі тэатр оперы і балета Беларусі пабываў са спектаклямі ў Гомелі, Полацку, Бабруйску, Баранавічах, Пінску, Салігорску...

У новым сезоне праводзяцца «тэатральныя суботы» — цыкл спектакляў для працоўных рэспублікі. У яго ўвайшлі найбольш вядомыя і любімыя глядачамі творы опернай і балетнай класікі — оперы «Кармэн» Бізэ, «Фаўст» Гуно, «Чыо-

Чыо-сан» Пучыні, балеты «Жызэль» Адана, «Лебядзінае возера» Чайкоўскага. У спектаклях цыкла заняты вядучыя артысты: народныя артысты рэспублікі Тамара Шымко, Віктар Чарнабаеў, Аркадзь Саўчанка, Людміла Бржазоўская і іншыя.

Але, вядома ж, не ўсе ў Баранавічах ходзяць ва ўніверсітэты культуры ці на спектаклі опернай класікі. Колькі людзей, столькі і густаў. Праўда, і ў Баранавічах густы выхоўваюць. Але з імі і лічацца: адны лю-

бязь шматсерыйныя фільмы глядзець па тэлевізару, другія ходзяць у кіно з большай ахвотай. Аднаго ад кіно не адарывеш, другі не выключе магнітафона.

Самы папулярны від адпачынку моладзі і ў правінцыі, і ў сталіцы — танцы. У Баранавічах яны бываюць адначасова ў чатырох дамах культуры і ў некалькіх клубах. Тут збіраецца звычайна да трох тысяч чалавек.

Кіно ў горадзе могуць глядзець адразу 2 150 чалавек.

Для Баранавіч гэта не так ужо і мала, але і нямнога, калі ўлічыць усіх жадаючых трапіць на сеансы выхаднога дня. З завяршэннем будаўніцтва кіна-тэатра «Кастрычнік» праблема гэта вырашыцца поўнасцю.

Усе часцей месцам правадзэння свят і ўрачыстасцей, вясельляў становяцца рэстараны і кафэ. Грошай траціцца амаль столькі ж, затое не трэба клапаціцца пра стол, да таго ж тут выступаюць вакальна-інструментальныя ансамблі. У бара-

СИОНИЗМ ПРОТИВ ЕВРЕЕВ

ТРАГЕДИЯ СЕМЬИ ДАВИДОВИЧА

С уст женщины не сходит один и тот же недоуменный вопрос:

— Зачем так делать?
Всего три месяца назад, 18 сентября, она с беспокойной душой проводила свою сестру М. Давидович в Израиль. И вот теперь это письмо:

«...Я хочу домой. Узнай в Минске, как нам можно это сделать, и мы будем хлопотать об отъезде. Все это здесь сложно, но если у меня хватит физических сил, я это сделаю, ибо жить еще хочется. Ну а если нет — не могу сказать, что с нами будет...»

— Этого надо было ожидать: чужая страна, чужие порядки, — замечает растерянная сестра. — Одного не пойму, как она поддалась на уговоры.

Еще большее недоумение вызывает у сестры М. Давидович безудержное стремление сионистских бонз любыми путями заманить своих соплеменников в Израиль, особенно из Советского Союза. Сионисты делают это, хотя заведомо знают, что большинство из соблазненных ждет разочарование: они не найдут работы, приложения своим способностям, знаниям, вынуждены будут в поисках куска хлеба скитаться по свету или ютиться в некоторых странах Западной Европы, живя надеждой, что удастся вернуться на родину, в Советский Союз. Это иначе не назовешь, как преступление. Но что заставляет сионистов идти на такой шаг? Не желание ли поддерживать распространяемую ими пропагандистскую версию о якобы невыносимых условиях, создаваемых в СССР для граждан еврейской национальности? В угоду политическим спекуляциям приносятся в жертву судьбы многих обманутых людей.

Сестра М. Давидович считает, что трагедия Ефима Давидовича и его семьи — это трагедия людей, обманутых сионистами, поверивших их щедрым обещаниям и высокопарным разговорам о некоем «всемирном братстве евреев».

— Сионистские эмиссары, которые приезжают часто в Минск под видом туристов, сумели отравить сознание Ефима Давидовича верой в «особую миссию еврейской нации». Это был очень больной человек, перенесший три инфаркта. Ему нужен был отдых и покой. Но этого покоя не было. Его квартиру постоянно осаждали сионистские эмиссары, чаще всего из Америки, требуя активной деятельности. Они находились в квартире и в тот момент, когда наступил четвертый, роковой инфаркт. Один из заокеанских «доброжелателей» Леон Джик потом в беседе с представителем Интуриста сказал:

— После нашего разговора ему (Ефиму Давидовичу) стало плохо, вскоре он скончался. Я не исключаю, что наш визит способствовал его смерти.

— У меня возникло такое подозрение, что им эта смерть была на руку, что они добились такого исхода, чтобы поднять потом в печати пропагандистскую шумиху вокруг имени Ефима Давидовича как «жертвы» советского «режима», — говорит сестра М. Давидович. — Но им и этого оказалось мало. Они решили пожертвовать еще и судьбой жены Ефима Давидовича, будущим его дочери и внука.

Сионистские эмиссары через своих посредников в Минске уговорили, чтобы семья Давидовича после смерти ее главы, переехала в Израиль. И заодно посоветовали перевезти урну с прахом Ефима Давидовича. Но, как выяснилось вскоре, им вовсе не нужны были жена Ефима Давидовича и его дочь. Им только нужна была та самая урна. Для чего? Для того, чтобы под видом похорон организовать еще одну антисоветскую пропагандистскую акцию. В сентябре этого года на кладбище в Иерусалиме сионисты устроили кощунственный спектакль захоронения праха Ефима Давидовича. Главным «режиссером» выступил не кто иной, как начальник генерального штаба израильской армии Мордехай Гур, открывший продолжительную «церемонию» многочисленных выступлений... в «защиту» евреев, проживающих в СССР.

С сестрой М. Давидович я встретился дома. Накануне она побывала в минской синагоге, где отыскала одного из сионистских активистов — некоего Л. Овсицера, которого считает главным виновником того, что ее сестра оказалась в Израиле. На вопрос женщины о том, зачем он настаивал на отъезде сестры, Овсицер даже не захотел отвечать.

Женщина показала мне письма сестры, которые вряд ли кого могут оставить равнодушным. Уже первые дни жизни на чужбине убедили М. Давидович, что она обманута, сделала непоправимую ошибку.

— Сделать все возможное, — пишет она, — чтобы нам простили наше страшное заблуждение. Душа моя не воспринимает этой жизни. Многие наши прежние знакомые по Минску переживают то же, что и мы.

Трагедия семьи Ефима Давидовича — это еще одно обвинение сионизму, который во имя своих идей и целей не останавливается ни перед чем, ввергая в пучину несчастья многих легковверных соплеменников.

Анатолий СТУК,
АПН.

УСПАМИНЫ І РЭАЛЬНАСЦЬ

Часта, сабраўшыся разам, мы з захапленнем слухалі ўспаміны бацькоў аб іх Радзіме. Для нас, народжаных у Канадзе, гэтая зямля здавалася загадкавай і вельмі далёкай. Па словах бацькі, там жывуць моцныя, прыгожыя і вельмі добрыя людзі. Ды вось бяда — нешчаслівыя. Дзень і ноч б'юцца яны на сваім кавалачку зямлі, ваююць з падаступаючымі да вёскі балотамі, але так і не могуць вырвацца з бядоў. Так гаравалі і нашы бацькі. А потым, трыццаць восем гадоў назад, падаліся за акіяны шукаць лепшай долі, ды там і засталіся.

З тае пары шмат падзей і вялікіх змен адбылося на іх Радзіме. Весткі аб іншым жыцці ў Беларусі дакаціліся і да нас. Аб гэтым расказвалі ў пісьмах і родзічы, запрашалі да сябе ў госці. Пачалі мы збіраць грошы на паездку.

Першае знаёмства з савецкімі людзьмі адбылося ў Маскве. Выйшаўшы з самалёта, мы заўважылі, што згубілі свой багаж. Уявіце наша становішча. У распачы авіярыўнуліся за дапамогай да нейкага чалавека, магчыма, масквіча. А праз некалькі хвілін у нас было каля дзесятка добраахвотных памочнікаў. Яны не толькі знайшлі нашу маёмасць, але і пазнаёмілі з Масквой.

Такая ж сардэчная сустрэча чакала нас і ў Брэсце.

Калі ж прыехалі ў Моладава, нават не паверылі, што гэта радзіма нашых бацькоў. Яны расказвалі нам, што жылі ў невяліччай і беднай вёсцы, а тут патапаючыя ў садах шматпавярховыя будынкі, шырокія вуліцы, утульныя асабіякі.

Яшчэ больш узраіла тое, як адносіцца ў Краіне Саветаў да самых маленькіх грамадзян — дзяцей. У Моладаве для іх пабудаваны прыгожыя двухпавярховыя дзіцячыя сады. Старэйшыя ж дзеці вяскоўцаў наведваюць сярэднюю школу.

Мы па прафесіі настаўніцы, і гэтая ўстанова, безумоўна, прыцягвала нашу ўвагу больш за ўсё. А таму запрашэнне калег наведваць іх школу мы ўспрынялі з задавальненнем. Тут у нас была магчымасць азнаёміцца з метадыкай выкладання, пабываць у працэдурных кабінетах. Шмат цікавага мы даведаліся ад беларускіх настаўнікаў.

Аднойчы ў размовах з родзічамі мы ўспомнілі расказы нашых бацькоў аб спрадвечных балотах, якія акружаюць вёску. Тыя ўсміхнуліся і абяцалі іх паказаць. Якім жа вялікім было наша здзіўленне, калі ўбачылі там збожжавыя палаткі. Амаць усе забалочаныя і пераувільготненыя землі калгаса даўно меліяраваны, і моладзь вёскі ведае аб былых балотах толькі з расказаў старажылаў.

Алена і Поля АМЯЛЬЧУК,
Іванаўскі раён.

Сионистская пропаганда продолжает клеветническую антисоветскую кампанию. На Западе распространяются лживые измышления о «преследовании» и «угнетении» евреев в СССР, о якобы чинимых препятствиях выезда их в Израиль и т. д. Публикуемая ниже подборка материалов изобличает сионистов как врагов трудящихся евреев, виновников многих человеческих трагедий.

ИЗАБЕЛЛА ХОДОС ОСТАЕТСЯ В МИНСКЕ

Получать визы для выезда в Израиль они пришли втроём: маляр Израил Венгерин, его жена продавец магазина Алина Ходос и ее девятнадцатилетняя дочь Изабелла. Но Изабелла потом все же отказалась покинуть Советский Союз, уехать из Минска в Израиль. Что побудило ее на этот шаг?

Изабелла рассказывает:

— Я очень люблю мать. Мой отец умер, когда я была еще маленькой. Все самое светлое в детстве и юности связано прежде всего с мамой. И вот под влиянием отца она решила уехать. Расстаться с ней мне было очень трудно. Я все надеялась, что мать передумает, откажется от своего намерения. Но влияние отца — человека властного, шесть раз судимого за хулиганство и кражи, проведенного в общей сложности более десяти лет в тюрьме, — оказалось сильнее.

Этому человеку, которому чужды законы Советского государства, законы нашей морали, действительно терять нечего. Я было заколебалась, но наконец приняла твердое решение.

Нет, мое счастье только здесь, в СССР — в стране, где я могу быть спокойной за свое будущее. Как и перед любым другим гражданином Советского Союза независимо от происхождения и национальности, передо мной открыты все пути. Сейчас я тщательно готовлюсь к поступлению в институт иностранных языков. Ведь право быть студентом у нас можно приобрести не за деньги, не за положение, а только за глубокие знания.

Ни в минской средней школе № 3, где я училась все десять лет, ни в пионерских лагерях, куда ездила отдыхать почти каждое лето, ни в комсомоле, советских учреждениях, ни в больнице, магазинах, театрах — словом, везде, где мне приходилось вступать в контакт с людьми, я никогда не ощущала разницы в отношении к себе и другим.

ЖЕНА ИСААКА ПОВЕСИЛАСЬ...

Бывшие граждане СССР Лев и Броча Капланы — одни из тех, кто поверил в «райскую жизнь» в Израиле и выехал на «землю обетованную». Уже первые дни, проведенные там, убедили их, что действительность совершенно не соответствует картине, нарисованной сионистской пропагандой. Ценой огромных усилий спустя семь месяцев Капланы вырвались в Вену, где оказались без работы, без всяких человеческих прав. Их сын артист Исаак Каплан — житель Минска — передал в Агентство печати Новости несколько писем из Вены, выдержки из которых приводятся ниже.

22 АПРЕЛЯ 1972 ГОДА

«Дорогие дети... Просто не верится, что когда-то, дома, мы обращались к врачу даже из-за обычного насморка и получали бюллетень с полным сохранением зарплаты...»

Здесь же с нами обращаются, как со скотом. Скажите, как может человек жить без права на труд, медпомощи, без пенсии в таком возрасте? Наши силы на исходе. Будьте вы трижды прокляты, сионисты!»

13 НОЯБРЯ 1975 ГОДА

«В сутках есть день и ночь, но у нас здесь, на чужбине, всегда только ночь. Жена Исаака, одного из наших хороших знакомых, не выдержала, повесилась. Нас мучает совесть перед вами, перед Родиной и советским народом. Мы страшно проклинаем себя за свой поступок!»

1 АВГУСТА 1976 ГОДА

«Как много радостных, счастливых дней мы потеряли, выехав из Советского Союза. Если только удастся когда-нибудь вернуться на Родину, мы расскажем о том, какие ужасы мы пережили здесь!»

Актёр Исаак Каплан заявил корреспонденту АПН:

— Для меня, в отличие от родителей, никогда не возникало вопроса: выезжать в Израиль, на так называемую «родину предков», или остаться в Советском Союзе. Здесь я родился, получил образование, работу по душе, имею все права, пользуюсь уважением. Здесь, а не в Израиле — подлинная Родина советских евреев, и я никогда ни на какие посулы не променяю ее.

Мне нелегко читать письма родителей, знать об их страданиях. Я был бы рад снова видеть их в Минске...

навіцкіх рэстаранах і кафэ свабодных месц суботнім вечарам не бывае.

Наўрад ці хто стане аспрэчваць той факт, што ўдзел у мастацкай самадзейнасці — таксама адпачынак, прычым адпачынак актыўны, які прыносіць людзям сапраўдную асабуду, радасць творчасці, узбагачае духоўна. Мастацтва самадзейных артыстаў з Баранавіч (а іх толькі ў калектывах гарадскога дома культуры паўтысячы чалавек) добра вядома глядачам. Спектакль народнага тэатра, канцэрт народнага ансамбля «Юрачка», вальса на ансамбля «Аюшка» заўсёды вельмі прыхільна сустракаюць глядачы.

Зараз ва ўсіх студэнтаў краіны сесія. І гэты суботні вечар навучэнцы баранавіцкіх тэхнікумаў лёгкай прамысловасці і тэхналагічнага праводзяць за падручнікамі. Не дзіва таму, што навучэнцы сёння поўнацю гаспадарыць у «чыталках» чатырох гарадскіх бібліятэк.

А колькі хлопцаў і дзяўчат на барцоўскіх дыванах і гімнастычных памостах? Ва ўсіх пяці спартыўных школах, у доме фізкультуры, у шматлікіх секцыях пры заводах, установах трэніруюцца барцы і гімнасты, акрабаты і цяжкаатлеты. Баранавічы ўжо займелі вялікі спартыўны аўтарытэт. Некалькі гадоў запар тут праводзяцца ўсеагульныя спаборніцтвы па ба-

рацьбе самба і баскетболу (сярод юнакоў). Многія баранавіцкія спартсмены — пераможцы абласных і рэспубліканскіх турніраў. А самбіст Валерый Каракулька ў мінулым годзе стаў чэмпіёнам Савецкага Саюза.

Такімі ж магчымасцямі для заняткаў фізкультурай і спортам, дарэчы, могуць пахваліцца жыхары Бабруйска, Пінска, Маладзечна, Салігорска, Наваполацка, Светлагорска, абласных цэнтраў.

Як і ў Баранавічах, большасць гараджан суботні вечар праводзіць у дамах культуры, кінатэатрах, клубах, бібліятэках, у спартыўных залах. Колькасць іх у Беларусі за апошнія гады

значна павялічылася: на працягу мінулай пяцігодкі ў рэспубліцы пачалі працаваць 556 новых устаноў культуры. Толькі буйных кінатэатраў і дамоў культуры ў раённых і абласных цэнтрах пабудавана 35. 3 іх у Баранавічах — дом культуры баваўнянага камбіната. У гэтай пяцігодцы ў правінцы з'явіліся некалькі дзесяткаў новых дамоў культуры, 11 кінатэатраў (адзін з іх у Баранавічах), будынкі Магілёўскага абласнога тэатра драмы і камедыі ў Бабруйску і драматычнага тэатра ў Гродна, шматлікія стадыёны, спартыўныя залы, пляцоўкі. Усё гэта робіцца дзеля таго, каб задаволіць узростаючыя духоўныя запатрабаваны грамадства,

каб садзейнічаць інтэлектуальнаму і фізічнаму развіццю асобы.

Правінцыйныя гарады прапануюць сваім жыхарам у суботні вечар самыя розныя заняткі і забавы, адпаведна ўзросту, адукацыі, захапленню кожнага. А выхадны, праведзены з найбольшай карысцю для развіцця здольнасцей чалавека, яго палітычнага, культурнага і духоўнага кругагляду, — праведзены тым самым і з карысцю для грамадства.

КТО ЖЕ МЕШАЕТ НОРМАЛЬНОМУ КНИГООБМЕНУ?

«Мы не сомневаемся, что в Советском Союзе существуют прекрасные писатели, и хотели бы видеть больше их книг. Однако до настоящего времени советская литература не проникла широко на американский рынок». Эти слова принадлежат президенту Ассоциации американских издателей Таунсенду Хупсу...

Резонно задать вопрос: кто же препятствует исполнению такого желания? Может быть, советская сторона?

Напомним, что в США с 1946 по 1972 год переведено всего около 500 названий книг советских авторов (за это же время в СССР опубликовано более 6 300 названий американских авторов). Можно предъявить претензии и к тому, как издается советская классика: она иногда подвергается хитроумной фрагментарной обработке, снабжается нередко тенденциозными предисловиями различных советологов. В подобном виде пришли, например, к американскому читателю многие произведения Александра Блока, Валерия Брюсова, Владимира Маяковского, Алексея Толстого, Михаила Шолохова, Всеволода Иванова, Александра Фадеева, Эдуарда Багрицкого, Ильи Эренбурга.

Сопровождаемые шумной рекламой, огромными тиражами выпускаются в США книги «диссидентов», в которых с враждебной предвзятостью изображается жизнь в СССР.

Подлиннее же представители современной советской литературы, талант которых получил всеобщее признание, такие как поэт Александр Твардовский, прозаики Василий Шукшин, Константин Симонов, Борис Полевой, Федор Абрамов и другие большие советские писа-

тели, либо совсем не издаются, либо их книги выходят такими маленькими тиражами, что практически остаются неизвестными широкому читателю.

О том, как некоторые американские издатели, руководствуясь определенной тенденцией, навязывают читателям продукцию, не имеющую ничего общего с советской литературой, говорила недавно канадская переводчица М. Скрипник на IV Международной встрече переводчиков советской литературы в Москве.

Кто же виноват в том, что «советская литература не проникла широко на американский рынок»?

Не так давно в Советском Союзе побывала делегация представителей ведущих книгоиздательских фирм США. Они интересовались, насколько широко издаются в СССР книги американских писателей. Не повторяя цифр, данных в начале статьи, приведем лишь несколько конкретных примеров:

За период с 1918 по 1975 год Джек Лондон издавался у нас 810 раз тиражом 31 046 тысяч экземпляров на 32 языках народов СССР; Теодор Драйзер — соответственно 208 раз тиражом 18 142 тысячи экземпляров на 15 языках; Эрнест Хемингуэй — 100 раз тиражом 5 454 тысячи экземпляров на 20 языках; Марк Твен — 361 раз тиражом 21 139 тысяч экземпляров на 28 языках. Думается, что подобными тиражами книги этих писателей не выходили даже на их родине...

В «Библиотеке всемирной литературы», выпуск которой завершается в СССР (тираж каждого тома 300 000 экземпляров), представлены такие американские писатели, как У. Уитмен, Г. Лонгфелло, Э. Дикинсон,

Ф. Купер, Г. Мелвил, М. Твен, Т. Драйзер, Э. Хемингуэй, У. Фолкнер, С. Льюис.

Ежемесячный журнал «Иностранная литература» (тираж 600 тысяч экземпляров) широко знакомит советских читателей с произведениями крупнейших современных американских писателей, таких как Р. Бредбери, Т. Капоте, Д. Керуак, А. Миллер, У. Сароян, Д. О'Хара, Д. Сэлинджер, Д. Чивер, И. Шоу... Американские авторы представлены и в других советских литературных журналах. Например, «Новый мир» опубликовал романы У. Фолкнера «Свет в августе» и Т. Уайлдера «Мартовские иды»; «Москва» — «Завтрак у Тиффани» Т. Капоте и «Приди в зеленый дол...» Р. Пен Уоррена, «Любовь и деньги» Э. Колдуэлла; журнал «Театр» — пьесу Т. Уильямса «Сладкоголосая птица юности».

В 1977 году предстоит дальнейшее знакомство советских читателей с американской литературой. В частности, в Молдавии выйдет «Антология американской поэзии», на Украине — одноименник Т. Капоте и «Бойня № 5» К. Воннегута, в Латвии — произведения Д. Лондона и Д. Рида, в Белоруссии — «Листья травы» У. Уитмена... Причем, книги будут изданы в переводах на национальные языки.

За всеми этими цифрами и фактами стоит не только большая работа советских переводчиков и издателей. Они говорят о том значении, которое придают в СССР международному книгообмену как одному из средств укрепления культурных связей между народами разных стран, их взаимопонимания и сотрудничества.

Герман ДРЮБИН.

ЯК МАРЦІНКЕВІЧ СТАЎ НАВУМАМ ПРЫГАВОРКАМ

У 1852 годзе ў Мінску на сцэне прыватнага клуба на Поляка была пастаўлена камічная опера Станіслава Манюшкі «Сялянка» на лібрэта Марцінкевіча. Спектакль прайшоў надзвычай удала. Раскацістая хваля аваяці сустрэла публіка пастаноўку. Асабліва вялікі поспех выпай на долю выканаўцы ролі вайта Навума Прыгаворкі. Яго абдымалі, паціскалі, трэслі рукі. «Быць табе, Вінцэнце, як кажа твая прыпавець, — Навумам», — казалі сябры. Марцінкевіч, — а менавіта ён выступаў у ролі вайта, — быў узрушаны сардэчным вітаннем сяброў, стрымана ўсміхаўся. Лёгка раскланяваючыся, прыкладаў руку да сэрца. Прамыя доўгія валасы пры паклонах спадалі на лоб, але ён рэзкім адкідам галавы правіў іх на сваё месца. Вочы свяціліся радасна. Ролю Навума ён сапраўды стараўся іграць з усім імпэтам, на які толькі здатны чалавек у яго ўзросце. Яму быў бліжэй гэты дзейны персанаж. Яшчэ калі пісалася сама п'еса, калі выношвалася яе задума, ён жыў духам гэтага персанажа. Часта, ой як часта, думкі яго зліваліся з думкамі героя. Марцінкевічу да спадабы была яго дасціпнасць, прыроджаная мудрасць, і ён стараўся перадаць на сцэне ўсё характасто гэтай істоты. Тады Марцінкевіч, усхваляваны спектаклем, важнасцю самой падзеі, не прыдаў значэння сяброўскім зычанням. Але мінуў час — і вось ужо яго самога пачалі зваць імем героя — Навумам. Ён на свае вушы чуў, як гарадскія мяшчане паўтаралі моўленыя са сцэны Навумам прымаўкі. Асабліва яны любілі чамусьці вострыя: «Над сіратаю бог з калітою», «Чаго ж бы плакаў слеп, каб бачыў свет», «Мужык, як варона, а хіцёр, як чорт».

На сутнасць Навумавай істоты, на яго прымаўкі звярнуў увагу нават карэспандэнт польскай газеты «Дзёнік варшаўскі» Юльян Гарайн. Пайшло ў людзі і выслоўе: «Як Навумава прыпавець кажа». «А што, — падумалася тады Марцінкевічу, — ці не падаваць і надалей свой аўтарскі голас ад імя Навума? Ці не зрабіць яго носьбітам сваіх ідэй?» Гэтае жаданне ў яго ўзнікала кожнага разу, калі ён браў за пяро і паперу. І вось у 1854 годзе (чэрвень 23 дня) з'яўляецца Марцінкевічаў верш, які пісьменнік гэтак і назваў «Павіншаванне вайта Навума». У ім паэт ад імя таго самага Навума, што гэтак запомніўся публіцы з часу пастаноўкі «Сялянка», у зычлівай форме па-народнаму звычаю шле свае найлепшыя пажаданні якойсьці панне В. С. з нагоды яе імянін. Па-сялянску проста ён жадае ёй, «штоб парадак мела ў клеці; штоб заўжды выласо ў канпельках калоссе, ад каровачак бычкі, ад... паненчкі ладныя мужычкі»; быць вясёлай — «як сват на вяселлі», прыгожай, «маўляў у небе анелі», «пацехай... у старасці бацькам».

Вобраз вайта Навума Марцінкевіч уводзіць амаль ва ўсе свае дарэформенныя творы. Дзейнічае ён у «Шчароўскіх дажынках» і «Быліцах», згадвае яго Марцінкевіч і ў «Літаратурных клопатах». Марцінкевіч паказвае свайго ўлюбёнага героя непарыўным з простым народам: «Ён хоць і вайт, а мужыкоў лічыць сабе за братоў».

Прымаўка, прыказка, дасціпнае слова — характарызуюць мову Навума... На тое ж ён, вядома, і Навум Прыгаворка. Асабліва пранікнёная гутарка Навума ў «Быліцах». Яна прасякнута пашанай да роднай зямлі, да народных звычаяў, да чалавека працы.

НАВУМ: Прыгожы край заморскі, — дзівы там страшэнны!
Народ, кажуць людзі, разумны, пісьменны;
Мужычок багаты, — у чобагах ходзіць,
А божая ніўка белецькі хлеб родзіць;

РЭПЕТЫЦЫІ новай канцэртнай праграмы, прысвечанай 60-годдзю Вялікага Кастрычніка, пачаў аб'яднаны народны хор дзевых суседніх вёсак — Глушавічы Гомельскай і Капішча Жытомірскай абласцей. У яе аснове — народныя і сучасныя ўкраінскія і беларускія песні.

Хор самадзейных спевакоў суседніх вёсак Украіны і Беларусі выступаў у Кіеве, Жытоміры, Гомелі.

МУЗЕЙ народнага мастацтва адкрыты ў Мазыры. У ім сабраны старадаўнія прадметы быту, вырабы ўмельцаў, творы самадзейных мастакоў. Стэнды «Мазырскае шкло», «Кераміка», «Разьба і інкрустацыя» карыстаюцца асаблівай увагай гледачоў.
Музей працуе на грамадскіх пачатках.

ВОСЬ УЖО 15 гадоў кіруе аатарскай кінастудыяй пры доме культуры аршанскіх чыгуначнікаў інжынер А. Шапчыч. Апошняя яе работа — дакументальны фільм аб дэлегаце ХХV з'езда КПСС, кавалеры ордэна Леніна машыністце А. Шутко. Нядаўна гэта кінакарціна была ўдастоена першай прэміі на абласным аглядзе.

У ГОМЕЛІ адкрыта абласная мастацкая выстаўка. У ёй прымаюць удзел 68 мастакоў і скульптараў. Імі прадстаўлена на выстаўку 120 твораў жыванісу, графікі, скульптуры і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

ДНЯМІ цэнтральны друк паведаміў, што за вялікае майстэрства і дасягненні ў развіцці музычнага мастацтва салісты Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі Святае Данілюк Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР прысвоена ганаровае званне народнай артысткі краіны.

ПЯЦЬДЗЕСЯТ МІЛЬЁНАЎ ЭЛІТЫ

САВЕЦКІ СПОРТ З ДВУХ ПУНКТАЎ ГЛЕДЖАННЯ

На летніх Гульнях 1980 года ў Маскве атлеты СССР маюць намер дабіцца самай бяспрэчнай са сваіх алімпійскіх перамог. І аб'ектыўны спецыялісты спорту за рубяжом не разглядаюць гэтыя намеры як беспадстаўныя. Да перамог каманд СССР прывыклі, і часцей за ўсё іх звязваюць з агульным вартасцямі савецкага спорту, заснаванага на прынцыпах бесплатнасці, агульнадасціпнасці, масавасці.

Аднак у зарубежнай прэсе нярэдка з'яўляюцца і такія артыкулы, у якіх дасягненні атлетаў СССР звязваюцца не з поспехамі развіцця спорту ў краіне, а з выкарыстаннем практыкі спартыўнага элітызму, калі перамогі разглядаюцца як самамэта і здабываюцца намаганямі нямногіх «зорак», на падрыхтоўку якіх не шкадуець ні часу, ні сродкаў.

Вядома, на сусветнай арэне поспеху дабіваюцца лепшыя з лепшых. Скажам, мацнейшы штангіст планеты, савецкі цяжкавагавагі горны інжынер з Разані Васіль Аляксееў першынаставаў на дзвюх Алімпіядах і, паводле яго ўласнага прызнання, марыць перамагчы на трэцяй — маскоўскай. Хіба ён не адзін з эліты? І хіба ён трэ-

ніруецца не ў лепшых умовах, чым тыя, хто ўпершыню ўзышоў на цяжкаатлетычны памост? Усё менавіта так. Інакш ён не стаў бы Аляксеевым. І ў яго выніках увасобіліся не толькі яго асабістыя магчымасці і намаганні, але і вопыт кваліфікаваных трэнераў, медыкаў, вучоных і г. д. Такі цяпер спорт.

Між іншым, імя любога члена нацыянальнай алімпійскай каманды СССР — гэта імя з эліты. Але нельга разлічваць на падрыхтоўку выдатных атлетаў, калі для гэтага няма масавай базы, традыцый, трэнераў, вопыту, развітай спартыўнай навукі. Бо ніколі не было так, каб з кожнага хлопчыка, які захапіўся цяжкай атлеткай, вырастаў Васіль Аляксееў, а з кожнай дзяўчынкы, якая палюбіла гімнастыку, — Вольга Корбут.

Тым, хто імкнецца звесці дасягненні савецкага спорту да размоў аб эліце, варта задумацца над такім пытаннем: чаму савецкія клубы, якія «дабіліся поспеху ў падрыхтоўцы «зорак» з нічога», не выхавалі іх, скажам, у горналыжным спорце? Адаказ просты. Сярод чатырох мільёнаў членаў савецкай лыжнай федэрацыі знач-

ная большасць — лыжнікі раўнінныя. Гэты спорт у краіне куды больш папулярны, чым горналыжны. І тут намаганні трэнераў па выхаванню «зорак» куды больш эфектыўныя, бо яны, працуючы на спрыяльнай лебе масавага захаплення лыжнымі гонкамі, падрыхтавалі многіх алімпійскіх чэмпіёнаў. Сярод іх — выкладчыкі Галіна Кулакова і Раіса Смятаніна, ваеннаслужачыя Вячаслаў Вядзенін, Мікалай Бажукоў, Яўген Бяляеў, Анатоль Шмігун і іншыя, чые імёны ўпрыгожваюць не толькі айчыны, але і сусветны спорт.

На Гульні ў Манрэаль у саставе нацыянальнай каманды СССР выязджалі прадстаўнікі амаль ста гарадоў. Пасля іх 54 савецкіх гарадоў вярнуліся з Канады з алімпійскімі медалямі. Адзін з такіх гарадоў — Чымкент у Казахстане. Адлегласць ад Масквы 3 254 кіламетры, ад сталіцы рэспублікі Алматы — 775 кіламетраў. У спорце гэты далёкі горад праславіла гімнастка, трохразовая алімпійская чэмпіёнка студэнтка Нэлі Кім, якая проста-такі ўварвалася ў рады эліты, паднёсшы гэтым прыемны сюр-

[Заканчэнне на 8-й стар.]

Народны ансамбль песні і танца Брэсцкага электрамеханічнага завода вярнуўся з трохдзённай паездкі па гарадах і вёсках Валынскай вобласці. Заводскія самадзейныя артысты былі ўпершыню на зямлі Валыні і пакінулі там самае прыемнае ўражанне аб сваім майстэрстве. Ансамбль «Брастчанка» пабываў у гарадах Уладзімір-Валынскі і Усць-Улука, саўгасе «Камсамалец» і калгасе «Пагранічнік».

У праграму «Брастчанкі» уваходзілі не толькі канцэртныя выступленні. Ва Уладзімір-Валынскім, напрыклад, заводскія артысты сустрэліся з удзельнікамі народнага ансамбля танца «Дружба». Разам правалі рэпетыцыю, пазнаёміліся з творчай гісторыяй украінскага ансамбля. У Усць-Улуку брастчане наведалі музей пагранічнай славы. Размова аб праблемах мастацкай самадзейнасці адбылася ў саўгасе «Камсамалец», дырэктар якога В. Герасімчук з'яўляецца членам калегіі Міністэрства культуры УССР.

«БРАСТЧАНКА»

НА ВАЛЫНІ

ЗА АКНОМ—СУСВЕТ... І РОДНЫ КУТ

Усяк сабе панам, — шчасліў быт дамовы!
Ды не шукай сэрца, — то ж народ тарговы!
Ой, нямаш зямелькі, як Беларусь радзона!
На лугах дыванам сцелецца зялёна
Травіца па пояс, кветкамі міргае!
А лес, вась тычынка, неба падпірае!

Вобраз Навума, роля слова, сказанага ад яго імя, з кожным творам узрастае, часта зліваецца з аўтарскім разуменнем рэчаіснасці, яго адносінаў да яе. Такім з'яўляецца «Верш Навума Прыгаворкі», напісаны 25 кастрычніка 1856 года на прыезд у Мінск Апалянара Концака, Уладзіслава Сыракомлі і Станіслава Манюшкі. Гэты твор цалкам прасякнуты клопатам пра культурную спадчыну беларускага народа і яго гістарычную будучыню.

Ад імя Навума Прыгаворкі напісана і паэма «З-над Іслачы», рукапіс якой не гэтак даўно знайшоў літаратуразнаўца Адам Мальдзіс. Поўная назва — «З-над Іслачы, або лекі на сон, апавяданне Навума Прыгаворкі ў 2-х частках».

Імя Навума Прыгаворкі стала для Дуніна-Марцінкевіча не толькі літаратурным псеўданімам, героем яго твора. Яно было і яго бытавым імем. Інакш, як Навумам Прыгаворкам, пасля пастаноўкі камедыі «Сялянка» яго не звалі. «Сялянка» — мая камедыя-опера, у якой я іграў калісьці ролю воіта Навума Прыгаворкі, таму і мяне гэтым імем называюць», — тлумачыў Марцінкевіч чытачам «Літаратурных клопатаў».

Да Марцінкевіча як да Навума Прыгаворкі звярталіся паэты, суседзі, саслужыўцы — усе, хто прызнаваўся да яго пісьменніцкай дзейнасці. «Навумам харошым» называе яго Уладзіслаў Сыракомля ў сваім тосце, сказаным 3-га чэрвеня 1855 года ў доме Марцінкевіча.

Марцінкевіч і сам гэтак звыкся з імем свайго персанажа, што карыстаўся ім у самых розных выпадках: ад імя Навума Прыгаворкі падпісаў фотаздымкі, розныя віншаванні, газетныя артыкулы. Так, у 1861 годзе ён публікуе ў «Газеце варшаўскай» вядомы «Ліст да І. І. Крашэўскага», у якім даў вычарпальны адказ польскім шляхецка-клерыкальным рэакцыянерам на іх вышадзі і дагоры, чаму ён піша па-беларуску. Гэты артыкул Марцінкевіч таксама напісаў ад імя Навума Прыгаворкі і зрабіў гэта, безумоўна ж, свядома і наўмысна, жадаючы яшчэ раз падкрэсліць сваім надобразычліўцам, што ён застаецца адданы аднойчы абранаму ідэалу і народу, сярод якога жыве.

Да ўсяго гэтага яшчэ дадамо: імя Навума для героя сваіх твораў і аўтарскага псеўданіма Марцінкевіча таксама абраў невыпадкова. Для сучаснікаў Марцінкевіча гэтае імя было ўвасабленнем чалавечай мудрасці, празорлівасці. У старых календарых гэтак і значылася: 1 (14) снежня — дзень прарока Навума. Думаецца, гэтая акалічнасць адыграла далёка не апошнюю ролю ў выбары Марцінкевічам свайго псеўданіма. Мара пра лепшую будучыню была для пісьменніка заповітнаю. Ён верыў у творчую магчымасць народа, у яго здольнасць і ўсёй сваёй дзейнасцю, у тым ліку і абраным псеўданімам, які меў сімвалічны сэнс, сцвярджаў готую веру.

Цікава, што нават Якуб Колас заўсёды трымаў у галаве гэтую дату і надаваў ёй пэўны сэнс. У сваім дзёніку «На скіле дзён» ён зрабіў 13 снежня 1945 года наступны запіс: «Сёння 1 снежня па старому стылю — прарок Навум. Няхай жа ён паставіць мяне на розум»...

Магчыма, Марцінкевіч нарадзіўся ў гэты дзень, таму адпаведна і імя такое ўзяў.

Уладзімір СОДАЛЬ.

НА ЗДЫМКУ: тэатральны гурток В. ДУНІНА-МАРЦІНКЕВІЧА.

На сцэне Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы адбылася прэм'ера спектакля па п'есе Р. Кушняровіча «Удовін дом». Спектакль расказвае пра жыццё сучаснай вёскі, яе людзей, пра іх надзённыя справы і турботы. Паставіў яго рэжысёр В. Голякаў, мастак А. Зямцоў, кампазітар — У. Гаўрылін.

НА ЗДЫМКУ: сцэна са спектакля. Фота Ч. МЕЗІНА.

Зімовы Віцебск адкрыўся мне сваёй старасвецкай дамавітасцю, нейкай пяшчотнай утульнасцю. Крутыя берагі Віцебска раўнятка засцелены белым покрывам, а лёд на Дзвіне ўвесь у буграх і плямах — рака ўпарта супраціўлялася марозу, крышыла, дзе магла, наледзь. Драўляныя домкі ў завулку і агароджы вакол палісаднай раптам выклікаюць у памяці карціну нідэрландскага мастака Пітэра Брэйгеля. Быццам я разглядаю з узгорка яе жывы сучасны варыянт. Спяшаюцца да трамвая прыгожа апранутыя людзі, дзяўчаты ідуць, ускінуўшы на плячо лыжы, і весела ўсміхаюцца, ля гарызонта позірк спыняецца на карпусах і комінах вялікага прадпрыемства... Так, гэта чараўнік-снег прыглушыў фарбы і гукі імклівага і дзелавога горада, раніе змярканне пазачыла шторы на вокнах. Але ж якраз у такі час людзі найбольш рады гасцям і доўгім размовам, шчырым і няспешным.

А НА ТРАСЕ— ЗАВЕІ...

Уладзімір Напрэнка яшчэ збіраўся папрацаваць у майстэрні.

— Заўтра мастацкі савет, панясу паказаць свае работы, дык хачу яшчэ крыху перарабіць адну. Мяркую, лепш атрымаецца. Ды вы сядайце, сядайце, калі ласка. Я вам пакажу спачатку леташнія акварэлі, якраз і слайды сёння прынеслі.

«Вось так, — адзначаю я моўчкі сама сабе, — не кожны мастак у Мінску наладзіць такі прагляд. Пакажа некалькі ранніх ды апошніх, мо і незакончаных лістоў. А на астатняе развядзе рукамі. Нешта музею прадаць, іншае на выстаўку адправіць, ды і заказчыкі не пакадаюць гатовай работы...»

Пакуль Валодзя чапляў экран і рыхтаваў апаратуру, ён паспее расказаць крыху і пра галоўны леташні маршрут — паездку на будаўніцтва Байкала-Амурскай магістралі.

— Бачыце, вось курткі з эмблемай на рукаве, каска — будаўнічы падарылі. І нібы прынялі ў сваю сям'ю. Паверыце, мы як вярнуліся — жонка мая, Валянціна, таксама мастачка — ловім кожную вестку з БАМа па радыё, шукаем у газетах. Радземся новым перамогам знаёмых і незнаёмых бамаўцаў. Нават прагноз надвор'я на трасе нас хвалюе больш, чым снег і вецер у Віцебску. Незабыўныя ўражанні і сустрэчы! Словамі мне цяжка перадаць гэта. Лепш глядзіце самі. Мы шмат пісалі там.

Шматколернае мора тайгі, бясконца чарада машын на дарозе, магутная гара, у якой прабіваюць тунель, даверлівая ўсмешка смуглявай шыракаскулай дзяўчыны... Акварэлі перадавалі размах грандыёзнай будоўлі і замілаванасць мастакоў дзікай прыгажосцю тайгі.

— Залаціначка! — прадставіў Валодзя чарговую работу.

Жоўтыя, чырвоныя домкі пасёлка Залацінка, як вуллі, патаналі ў зялёным таёжным моры. Пейзаж чымсьці нагадваў Беларусь. А можа мне так падалося ад пяшчоты ў голасе мастака, калі ён вымаўляў назву пасёлка беларускіх бамаўцаў?

Валодзя і Валянціна шмат пішучы пейзажы. Віцебшчына — даўняя і бясконца іх тэма. Але ж, лічаць маладыя мастакі, трэба і больш грунтоўна ведаць родны край. Творчыя

паездкі пашыраюць круггляд, працягваюць перспектыву.

— Ведаеце, вярнуўшыся з Сібіры ў Віцебск, я па-новаму ўбачыў горад, — гаворыць Валодзя. — Імкнуся цяпер перанесці гэтае бачанне на паперу.

ЛЕТУЦЕННІ І ПАЎСЯДЗЕННАСЦЬ

У тэатр я трапіла на рэпетыцыю. І некалькі разоў запар — з перапынкамі, адхіленнямі і каментарыямі — паглядзела адну і тую ж сцэну з будучага спектакля «Снежная каралева». З дзяцінства знаёмая казка... А як няпроста ўвасобіць яе, знайсці дакладныя інтанацыі, зразумець падтэкст кожнага сказа!

Рэжысёр скончыў рэпетыцыю. І выканаўцы галоўных роляў — Святлана Акружная і Сяргей Шульга — ідуць у грэмёрны пакой, каб пачаць усё амаль спачатку. Яшчэ раз яны грунтоўна і падрабязна разбіраюць свае рэплікі, шукаюць лагічную сувязь і падтэкст. Кожны эмацыянальны парыв на сцэне будзе плёнам бясконца роздумаў і разважанняў на рэпетыцыях.

— І лягчэй не бывае? — пытаюся я, калі акцёры, нарэшце, адкладваюць тэкст убок.

— Не, — стомлена ўсміхаецца Святлана. — Я вольна ўжо сем год працую. Пакуль душой не адпакутуеш за геранію, поспеху не будзе.

— Што тады мне казаць, — дадае Сяргей. — Святлана вопыт ужо мае, званне заслужанай артысткі атрымала. А я мінулай вясной толькі скончыў інстытут. Пашанцавала — сыграў Сымона ў спектаклі па паэме Я. Коласа «Сымон-музыка». Той поспех, што выпаў на маю долю, лічу падарункам лёсу.

— Які ж трэба мець душэўны запас, каб кожнаму герою знайсці непаўторную ўсмешку, інтанацыю, жэст?

— Проста гэты запас неабходна папаўняць усё жыццё, — усхопліваецца Святлана. — Уменне назіраць, запамінаць, прымерваць да сябе — неабходная ўмова для акцёра. Нават у трамваі, на вуліцы, у магазіне я магу знайсці нейкі штрых для вобраза, які ствараю на сцэне. Звычайна актыўна суперажываць персенажам з кніг, кіно і да т. п. часам нават робіць балючымі такія кантакты. Глядзела днём італьянскі фільм «Прафесія: рэпарцёр». Герой — мужчына, не майго ўзросту і прафесіі, выхаваны іншым сацыяльным ладам... Але сапраўдным, фізічным болям у сэрцы рэагавала я на яго адзіноту сярод людзей. Калі іграла Нэллі ў «Прыніжаных і знявожаных» Ф. Дастаеўскага, я зразумела, што чалавек не можа жыць спакойна, самазадаволена. Без пакут нельга стаць лепшым, зрабіць лягчэйшым жыццё іншых... Душа павінна працаваць нястомна.

— Святлана, калі не памыляюся, летась вы былі ўдзельніцай рэспубліканскага семінара творчай моладзі. Што цікавага даў ён вам?

— Новыя знаёмствы. Дыскусіі, лекцыі, семінары паглыблялі і пашыралі веды. А вольны час даваў магчымасць паназіраць, пагазариць, параўнаць. Вы, пэўна, ведаеце, якія гарачыя спрэчкі ідуць цяпер на конт характару сучаснага героя. І вольна на леташнім семінары я мела магчымасць у аднолькавых умовах бачыць рэальнымі два варыянты, можна сказаць, сустрэла двух герояў нашага часу. Захапляюча? Сацыялаг з Масквы, доктар тэх-

нічных навук з Мінска, актрыса з Віцебска... Мы не ведаем прафесійных таямніц адзін аднаго, але ўпэўнена, што жыццё і людзей пасля гэтай сустрэчы сталі разумець лепш.

«ВЯСНЯНКА»

ЯДНАЕ МАЛАДЫХ

— Вас цікавяць маладыя паэты Віцебшчыны? Вельмі прыемна!

Давіда Сімановіча мы засталі ў яго рабочым кабінце.

— Для пачатку некалькі слоў увогуле пра наша абласное літаратурнае аб'яднанне. Яго члены — людзі розных узростаў і прафесій, не толькі віцебчане. І ў дачыненні да кожнага дзейна выступае трыадзінства нашых мэт — творчасць, вучоба, сустрэчы. Мы зацікаўлены ў развіцці таленту ці здольнасцей кожнага. Чалавек пачынае пісаць вершы — выказвае свае думкі, пачуцці, жаданні. Літаб'яднанне прывеціць яго, заслухае новыя творы на сваім пасяджэнні. Калегі стануць першымі крытыкамі і рэцэнзентамі. Найбольш дасканала творы будуць апублікаваны ў абласной газеце ці прагучаць у тэлеперадачы. Тэмы, вобразы — кожны паэт абірае сам.

— Што ж дае тады ваша вучоба?

— Дасканалае валоданне рамством. Багацці сусветнай культуры і таямніцы верша-складання адкрываюцца перад маладымі на семінарах, якія мы арганізуем штогод сумесна з абкомам камсамола. Хачу адзначыць, што створанае некалькі гадоў назад творчае аб'яднанне «Вяснянка» спрыяе кантактам не толькі літаратурнай моладзі Віцебшчыны. На агульных сустрэчах садружнасць паэтаў і кампазітараў на раджае новыя песні, акцёры натхняюць мастакоў, а шматфарбнасць з малюнкаў пераходзіць у вершы...

— Творчая вучоба і сустрэчы, такім чынам, у вас сумясціліся...

— Увогуле, жыццё — бясконца ўніверсітэты. І калі на нашы семінары або пасяджэнні літаб'яднання прывязджаюць вядомыя паэты з Мінска, Смаленска, ці ж не шырачэй яны пажар у юначых сэрцах?

— А плён?

— Выдалі свае першыя кніжкі Алег Салтук з Глыбокага, Леанід Колодзежны з Оршы, віцебчане Барыс Беліжэнка, Анатоль Канапелька, Міхась Губернатар, рыхтуюцца яшчэ некалькі зборнікаў. Творчасць паэтаў Віцебшчыны не аднойчы з'яўлялася на старонках рэспубліканскага часопіса «Маладосць» і штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва».

У Мінск я вярталася той самай вячэрняй парой, на якую прыпадалі і мае віцебскія сустрэчы. Аўтобус-экспрэс імчаў амаль без прыпынкаў, за вокнамі панавалі тры колеры — белыя адхоны, чорныя пералескі і шэрае неба. Часам яркімі плямамі мільгалі прыдарожныя вёскі. І зноў свет нібы абмяжоўваўся для пасажыраў саломам аўтобуса. А мне было прыемна думаць, што ў гэты ж час па дарозе да Бешанковіча едуць мае знаёмыя акцёры — іх чакаюць глядачы ў раённым цэнтры, Валянціна і Уладзімір Напрэнка абмяркоўваюць з сябрамі будучую выстаўку «Фарбы БАМа», а яшчэ нікому не вядомы юны паэт кладзе на чысты ліст паперы звонкія рыфмы шчырага прызнання ў любові і вернасці роднаму Віцебску.

Валянціна ТРЫГУБОВІЧ.

Залатарства ў Навагрудку

Здаўна цанілі на Беларусі мастацкія вырабы з медзі, серабра, золата, крышталю, каштоўных камянёў. Народная песня пералічвае нам некаторыя папулярныя залатарскія вырабы і гаворыць аб іх прызначэнні:

Медзяны кубак —
к запіванечку,
Срэбна талерка —
к дараванечку,
Залаты персень —
к заручанечку.

Сярод беларускіх цэнтраў залатарства ў сярэднявекі важнае месца займае Навагрудка. Падчас археалагічных раскопак знойдзены майстарні залатароў XII стагоддзя. У адрозненне ад больш позняга часу з вузкай спецыялізацыяй майстроў (напрыклад, меднік, майстар па пазалоце, гравёр), навагрудскі залатар XII — XIII стагоддзяў універсал — ён працуе з каштоўнымі металамі, рэжа па камені, робіць медныя ўпрыгажэнні. Аб тым, што ўжо ў XII стагоддзі ў Навагрудку апрацоўвалі золата, сведчыць хімічны аналіз ювельнага тыглы, а таксама залатыя завушніцы і пярсценкі, пазалочаныя пацеркі, знойдзеныя пры раскопках горада і вакольных курганоў. Трывалыя гандлёвыя сувязі з Прыбалтыкай — крыніца забеспячэння навагрудскіх майстроў бурштынам, які знойдзены як у выглядзе сыравіны, так і апрацаваны — бурштынныя крыжыкі, пацеркі. У час свайго ўзнікнення нава-

грудскае залатарства знаходзілася пад уплывам кіеўскага, майстры працавалі ў адным стылі са сваімі паўднёва-рускімі калегамі.

Помнікі навагрудскіх залатароў XVI — XVII стагоддзяў нясуць на сабе некаторыя новыя рысы. Напрыклад, сярэбраны пазалочаны келіх, зроблены ў агульнаеўрапейскай гатычнай традыцыі. Блізкія аналогіі яму можна адшукаць сярод югаслаўскіх, германскіх, польскіх, прускіх помнікаў таго часу. На келіху ёсць надпіс. Аналіз яго, зроблены малодшым навуковым супрацоўнікам сектара гісторыі беларускай мовы АН БССР У. Свяжынскім, паказвае, што побач з царкоўна-славянскімі элементамі тут ёсць прыкметы жывой гутарковай старабеларускай мовы.

Келіх быў зроблены ў той час, калі ў беларускім дэкаратыўна-прыкладным мастацтве готыка саступала месца пlynям Рэнесанса. Побач з гатычнымі крыжацэветамі, гатычным подусам з шасцю выступаючымі гузамі і шасціпалесткавай падставай келіх мае звонападобную чару рэнесанскага аблічча (для гатычных келіхаў характэрна цюльпападобная чара). Час стварэння келіха — першая чвэрць XVI стагоддзя. У Кнізе судовых спраў Вялікага княства Літоўскага 1517 года двойчы згадваецца багаты

навагрудскі залатар Іван Іваніч. Можна меркаваць, што келіх зроблены гэтым майстрам альбо кім-небудзь з яго вучняў.

Яшчэ адна цікавая рэч, дайшоўшая да нас з XVII стагоддзя, — падпісны навагрудскі сярэбраны крыж (крыж і келіх знойдзены ў Навагрудку ў 1961 годзе В. Рабцэвічам, зараз знаходзіцца ў Дзяржаўным музеі БССР). Крыж выкананы цалкам у стылі Адраджэння. Аснова яго драўляная, пакрытая з усіх бакоў сярэбранымі лістамі з гравіраваным раслінным арнамантам, на вонкавым баку ўмацаваны меднае літае распяцце, паясныя абразкі. З надпісу, выкананага старабеларускай мовай скоранісам XVII стагоддзя, мы даведваемся, што крыж заказаны ў 1625 годзе пратапопам Канстанцінам у Навагрудку, прычым Канстанцін памёр, не дачакаўшыся выканання заказу. Цікава, што, хаця на Беларусі карысталіся грыгарыянскім календаром (уведзены ўказам Вялікага князя Стэфана Баторыя ў 1584 годзе), дата на навагрудскім крыжы выканана славянскімі літарамі. Гэта традыцыя захоўвалася аж да XIX стагоддзя — у вёсцы Славенск Валожынскага раёна ёсць мураваная царква, на якой славянскімі літарамі абзначаны год яе пабудовы — 1871. Навагрудскі крыж мае блізкія аналогіі з крыжамі XVII стагоддзя на кіеўскай зямлі. Гэта сведчыць аб даўняй гістарычнай сувязі навагрудскіх і кіеўскіх залатароў.

На працягу стагоддзяў рамеснікі-залатары былі славай гарадскога пасаду. Іх вырабы заўсёды адпавядалі лепшым традыцыям свайго часу — спачатку пlynям кіеўскага залатарства (гэтыя сувязі захаваліся і ў далейшым), потым здабыткам віленскіх і заходнебеларускіх майстроў. Нешматлікія дайшоўшыя да нас вырабы навагрудскіх майстроў і зараз хваляюць нас сваёй дасканаласцю і самабытнасцю.

Мікола МІКАЛАЕУ.

Зноў сумёты абячаюць навальнічныя дажджы...

ДЗЕ АБЕДАЮЦЬ КУРАПАТКІ

Глыбокія снягі пакрылі палі і лясы Міншчыны. Пад ледзяным замком апынуліся месцы кармлення дзікіх звяроў і птушак. На дапамогу ім прыйшлі паляўнічыя і жыхары бліжэйшых вёсак, школьнікі. Яны збудавалі тысячы «зімовых сталовых» — шалашоў, навесаў, падкормачных пляцовак. Кожныя тры дні сюды прывозяць сена, караняплоды, адходы збожжа, насенне дзікіх траў.

...Хоць дзікі звычайна пазбягаюць людных месцаў, але ў гэтыя зімовыя дні іх можна бачыць нават ля вёсак, на прасячэных дарогах ляснага Барысаўскага раёна. Пачуўшы прывычны звон гад дугой, дзікі спяшаюцца да развозчыкаў кармоў, каб атрымаць свой «паёк» — буракі, бульбу або бульбяную мязгу. Дзякуючы клопатам чалавека колькасць дзікоў апошнім часам павялічылася ў некалькі разоў. Цяпер іх тут каля 370. Амаль столькі ж у Смалявіцкім раёне.

Мноствам шэрых курапатак славяцца лясы, балотныя зараснікі і палі па берагах ракі Віліі. Тут пра іх клопацца не толькі паляўнічыя, але і земляробы, бо гэтыя птушкі надзейна абараняюць бульбу ад каларадскага жука.

Каб не цярылі ад голаду ў маразы і снежныя заносы казулі, зайцы, іншыя звяры і птушкі, на дапамогу ім прыходзяць людзі. У патаемных мясцінах дзічына знаходзіць развешаныя на суках дрэў, расстаўленыя ля сцяжак снапкі і стажкі сена, вязанкі асінавых маладых галінак, адходы збожжа.

Паляўнічыя вырасталі на закінутых землях кармавыя культуры. Школьнікі сабралі шмат насення дзікіх раслін і жалудоў дуба, харчовых адходаў. Мінскія паляўнічыя, напрыклад, назапасілі на зіму столькі кармоў, што іх хопіць для дзікіх звяроў і птушак на працягу 100 зімовых дзён.

ДЗЕЦЯМ ШАХЦЁРАУ

Дзіцячы кінатэатр пачаў дзейнічаць пры Палацы культуры вытворчага аб'яднання «Беларуськалій» у маладых горадзе беларускіх шахцёраў —

Салігорску. Цяпер тут для юных аматараў кіно кожную суботу, нядзелю і панядзелак паказваюць дакументальныя, мультыплікацыйныя і мастацкія фільмы.

ПЯЦЬДЗЕСЯТ МІЛЬЁНАЎ ЭЛІТЫ

[Заканчэнне.
Пачатак на 6-й стар.]

прыз усім аматарам гімнастыкі. Не магу стрымацца ад спакусы і не спытаць: навошта «выхаваццям эліты» патрэбна было забірацца так далёка ў Казахстанскія стэпы, каб падрыхтаваць яшчэ адну «зорку»? Гэта ж вялікае марнатраўства, ці не праўда?

У жыцці, вядома, не было падобнага марнатраўства. Спартыўнае жыццё ішло па іншай логіцы. Гімнастыка ў СССР — адзін з найбольш распаўсюджаных відаў спорту. Ёю захапляюцца ўсюды, у тым ліку і ў Чымкенце. І Нэлі Кім захапілася ёю на школьных уроках, а калі даведалася, што мясцовы трэнер Уладзімір Байдзін робіць чарговы набор у сваю гімнастычную групу, запісалася туды і была прынята ў ліку дзевяноста навічкоў. З гэтымі навічкамі Уладзімір Байдзін займаўся на працягу некалькіх гадоў. Адна з дзяўчынак стала Нэлі Кім, астатнія — проста гімнасткамі.

Безумоўна, трэнер праявіў да сваёй таленавітай выхаванкі павышаную ўвагу. Каб раскрыць яе талент, ён прыцягнуў

на дапамогу калегаў з іншых гарадоў, з якімі ён сустрэкаўся на спарбніцтвах і на сумесных трэнерскіх семінарах, ён пастараўся выкарыстаць дасягненні гімнастычнай навукі, кансультацыі вядучых спартыўных медыкаў і г. д. Але гэта было потым, калі Нэлі Кім выдзелілася сярод іншых і калі дапамагчы ёй раскрыць сябе стала прафесійным абавязкам трэнера.

Сёння Нэлі Кім — сама прыклад для пераймання, адна з тых «зорак», чыё імя сядзеінічае далейшай папулярнасці гімнастыкі. Дарэчы, глядзячы на сваю старэйшую сястру, у гімнастычную школу Уладзіміра Байдзіна пачала хадзіць маленькая Ірына Кім, якой цяпер 11 гадоў і аб спартыўных перспектывах якой пакуль цяжка сказаць што-небудзь пэўнае. Але сам па сабе факт паказальны.

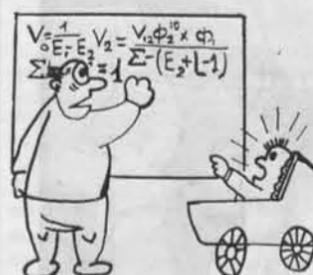
Сувязь масавага спорту і «зорак», іх прама і адваротная ўзаемазалежнасць зусім натуральныя. Гэта норма спорту, адна з пасылак яго далейшага развіцця. І менавіта аб гэтай норме ўспомніў алімпійскі чэмпіён у спрынце Валеры Барзоў, адказваючы ў інтэрв'ю «Літаратурнай газетзе» на пы-

танне аб тым, навошта патрэбны ў спорце рэкорды, вышэйшыя нагрукі, бясконца барацьба за яшчэ адзін крок наперад. Гаворачы аб гэтым, Барзоў прывёў шырока вядомыя словы заснавальніка алімпійскага руху П'ера дэ Кубертэна: «Для таго, каб фізічнай культурай займаліся сто чалавек, неабходна, каб спортам займаліся пяцьдзесят чалавек; для таго, каб спортам займаліся пяцьдзесят чалавек, неабходна, каб пяць чалавек паказвалі выдатныя вынікі».

У СССР шмат спартыўных «зорак». Іх перамогі ўжо не здзіўляюць, яны не рэдкасць. І адбываецца гэта таму, што ў СССР звыш 50 мільёнаў чалавек захапляецца рознымі відамі спорту, што для іх трэніровак і спарбніцтваў створаны ўсе ўмовы, неабходныя базы і што поспех любоба з 50 мільёнаў будзе заўважаны і падтрыманы, і ён зможа стаць, у выпадку поспеху, адным з эліты. Такая сама арганізацыйная структура савецкага спорту, якая дае атлету магчымасць прайсці па ўсіх ступенях лесвіцы — ад ніжэйшай да вяршыні.

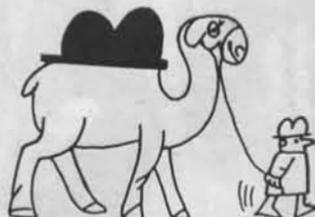
Уладзімір КІРЫЛЮК.

Гумар

...Мінус адзін, тата...

Малюнк Л. ШУКАЛЮКАВА.

Клапатлівы гаспадар.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-02-80, 33-03-15, 33-01-97.